

Helhetslyftet – Slutrapport Billströmska folkhögskolan

AMIF 2022/20356811

Anna Sonesson, Ylva Karlsson

Peter Bäcklund

Datum: 2025-06-24

Dokumentnamn: Helhetslyftet – Slutrapport BILLSTRÖMSKA FOLKHÖGSKOLAN

Kontaktperson: Peter Bäcklund, VG-regionen, Billströmska folkhögskolan

Projektnummer: AMIF: Helhetslyftet, 20356811

Telefon: 0721-416571

E-post: peter.backlund@vgregion.se

Sammanfattning

Billströmska folkhögskolans jobbförberedande kurs Helhetslyftet - gröna näringar har pågått från augusti 2022 till och med maj 2025. Genom att integrera praktiska kunskaper i trädgård och kök med språkundervisning har deltagarnas muntliga förmågor stärkts. Tre ämneslärare i svenska, samhällskunskap, hälsokunskap har delat på ansvaret med en trädgårdsmästare. Denna person har även fungerat som samordnare för projektet i samverkan med kommunen. Övrig samverkan har skett med lokala föreningar, Svenska kyrkan och Support Group Network.

Under perioden har två separata klasser fått undervisning under vardera tre terminer. Undervisningen har följt ett årshjul utifrån Billströmskas växthus och trädgårdsodlingar, från sådd till skörd och därefter förädling. Vintertid har matlagning ersatt trädgårdsarbetet en dag per vecka.

Fokus för undervisningen har hela tiden varit att deltagaren ska närma sig arbetsmarknaden och nå insikter om sina egna möjligheter och kompetenser. Förhållningssättet för detta har utgått från BIP-metoden med SKAPA som ett återkommande verktyg.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Innehåll.....	3
Inledning	4
Projekt mål för Helhetslyftet.....	4
Beskrivning av insatsen.....	5
Resultat.....	7
Beskäftigelses Indikator Projektet - BIP	11
SKAPA – Skattning Av Progression mot Arbete	12
Dokument och bilagor	Error! Bookmark not defined.
Referenser.....	Error! Bookmark not defined.

Inledning

Helhetslyftet, var ett projekt som pågick mellan september 2022 till och med maj 2025. Projektet var finansierat genom medel från Asyl- och migrationsfonden (AMIF) och projektägare var Styrelsen för folkhögskolorna i Västra Götalandsregionen med projektledning förlagd på Folkhögskoleförvaltningen. Syftet med projektet var att tillhandahålla ändamålsenliga utbildningar som var anpassade till målgruppens behov där målgruppen var tredjelandsmedborgare (medborgare i länder utanför EU/EES). De utbildningsinsatser som projektet innefattade skulle utgå från tanken om att kombinera yrkesstudier med studier i svenska och/eller andra förberedande insatser inför arbetslivet. Vidare var målet med Helhetslyftet att minska arbetslösheten och öka känslan av delaktighet i samhället hos tredjelandsmedborgare. Då det finns ett samband mellan hälsa, livssituation och möjlighet att ta till sig utbildning hade projektet även inkluderat insatser med hälsokommunikation och föräldrastöd för deltagarna i projektet.

Projektet genomfördes med partners från region, kommun och civilsamhälle i 17 kommuner i Västra Götaland och Halland. Projektpartners ansvarade för olika slags insatser för deltagarna, så som Nästa steg, Kombinationsutbildningar, Förberedande jobbspår kommun och Förberedande jobbspår folkhögskola. För att behålla en sammanhållen projekttidé fanns utöver projektledningen även samordnare för de olika insatserna som har koordinerat de olika delarna i projektet. Denna slutrapport syftar till att beskriva det arbete som BILLSTRÖMSKA FOLKHÖGSKOLAN genomförde i Helhetslyftet, redovisa projektresultat samt lyfta fram utmaningar och vilka delar som kommer att tas med i det fortsatta arbetet.

Projektmål för Helhetslyftet

Helhetslyftet hade tre framskrivna projekt mål för deltagarna samt för verksamheterna:

- 1) ökade kunskaper i svenska språket
- 2) ökad anställningsbarhet där individuella förutsättningar matchar arbetsmarknadens behov
- 3) utvecklade metoder, arbetssätt och samverkansformer för arbetet med integration.

I denna slutrapport beskriver vi Billströmska folkhögskolans arbete med dessa mål. I projektet tog projektpartners fram en förändringsteori med

mål uppdelat på organisation, ledning och medarbetare samt deltagare. Dessa har sedan följts upp utifrån ett systematiskt kvalitets- och utvecklingsarbete där inrapportering skett genom kontinuerlig dokumentation, vilket i sin tur utgjort underlag i de diskussioner som genomförts på dialogmötena. Dialogmötena har skett mellan projektpartners och projektledning och syftat till att skapa reflekterande lärtillfällen. Systematiken och återkommande diskussioner har bidragit till att områdena nedan har kunnat utvärderas, utvecklas och bidragit till förbättrade arbetssätt.

Organisation

- Upparbetade samarbeten mellan organisationer i projektet.
- Metoder kring samarbete, samverkan och samordning.
- Insatserna är anpassade efter deltagarens behov och förutsättningar samt samhällets kompetensförsörjningsbehov.
- Metodutveckling av kombinationsutbildningar.
- Metodutveckling av BIP samt SKAPA-verktyg för deltagare.

Ledning och medarbetare

- Ledning och medarbetare har ett långsiktigt perspektiv på kedjan av stöd och insatser för deltagarens väg mot arbete.

Deltagare

- 60 % av deltagarna anger att insatsen inom Helhetslyftet har varit till hjälp för deras integration.
- 60 % av deltagarna har ökat sina förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden enligt BIP.
- 80 % av språkdeltagarna har förbättrat sina kunskaper i svenska enligt GERS eller SFI.

Beskrivning av insatsen

Bakgrunden till insatsen i Helhetslyftet - gröna näringar, förberedande jobbspår Billströmska folkhögskolan, har varit att Tjörns kommun haft ett antal tredjelandsmedborgare med ekonomiskt bistånd vars utveckling på SFI avstannat och där annan sysselsättning, praktik eller arbete varit svår att hitta. Dessa deltagare har haft med sig mycket begränsad utbildning och/eller yrkeserfarenhet. Flera har varit analfabeter. Många inom denna grupp har dessutom med sig stora hälsoutmaningar och har stått långt ifrån samhället och sociala sammanhang utanför den egna familjen. Under vårterminen 2024 förändrades gruppammansättningen mycket jämfört

med första omgången i och med att flyktingar med akademisk bakgrund blev en del av klassammansättningen.

Målet med Helhetslyftet gröna näringar har varit att deltagarnas svenska ska få utvecklas i en skolmiljö där ordförråd fått växa fram genom handling i vårt växthus och skolans trädgård.

Som folkhögskola ville Billströmska bidra med att deltagarna skulle få delta i föreläsningar på skolan, demokratiska processer och olika kulturevenemang. Genom att möta deltagare från skolans övriga utbildningar i den dagliga verksamheten ville skolan öka deltagarna i Helhetslyftets självförtroende att kommunicera och göra sig förstådda i samtal på svenska. Genom att bland annat ta del av svenska nyheter i tidningar, studiebesök och bjuda in besökande gäster till klassen ökade delaktigheten och förståelsen för det svenska samhället. Vi önskade även bidra med en förståelse för svensk arbetsmarknad och vägen dit genom språkpraktik och utökade kompetenser inom trädgård och kök.

Helhetslyftet - gröna näringar har genomförts som två stycken treterminers-utbildningar med schemalagda lektioner i praktisk och teoretisk trädgårdskunskap, praktiska och teoretiska kunskaper i kök, svenska språket, samhällsorientering, hälsa- och friskvårdskunskap och svensk historia. Efter avslutad vårtermin har en fortsättningskurs på en vecka innehållit skötsel av trädgård, växthus, lokalvård och svensk kulturhistoria. Några av deltagarna har under läsåret parallellt med ordinarie schema deltagit i språkpraktik inom äldrevården, lokalvård, kommunens internservice och fordonsenhet eller skolkök en eller flera heldagar per vecka.

Utbildningens olika ansvarsområden har varit undervisning (teoretisk och praktisk) samt en samordningsfunktion. Undervisningen har utförts av tre behöriga ämneslärare samt inom grön näring av en trädgårdsmästare. Denna har även ansvarat för samordning av externa insatser samt fört dialog kring planering av jobbcoaching av AME. En ämneslärare och trädgårdsmästaren har delat på klassföreståndarrollen.

Helhetslyftet - gröna näringars önskan var att bli ett komplement till den etablerade SFI-undervisningen med fokus på muntlig kommunikation i en lärmiljö. Till denna arbetsmodell knöt vi inledningsvis bildstöd, datorkunskap och insikter om hur man som studerande och/eller arbetssökande behöver planera och prioritera i sin vardag rörande till exempel bokning av tider och att kunna hålla koll på all skriftlig information. Datakunskap skulle genomföras enligt ramarna för en reducerad kursplan och genom lån av datorer från skolan samt med hjälp

av deltagarnas egna mobiler. I förberedelsearbetet inför trädgårdskursen gjordes en helt ny egen kursplan där olika kortkurser ingick för att ge grundläggande yrkesförberedande kunskaper.

BIP och SKAPA var nya arbetsmetoder för lärarna vid projektets start, medan samordnaren/yrkesläraren hade erfarenhet av metoderna genom sitt tidigare arbete på den kommunala Arbetsmarknadsenheten. Inledningsvis var tanken att föra in BIP-samtalen som en naturlig del och variant av folkhögskolans uppstarts-, mittermins- och terminslutssamtal. Vid dessa samtal skulle båda klassföreståndarna delta under de individuella samtalen. Redan från start fanns en oro för ordvalet och språknivån i materialet och även kring abstraktionsnivån i att bedöma enligt en skala ett till fem. En annan fundering kring upplägget med BIP-samtal var utifall flerpartssamtal där även jobbcoach eller socialsekreterare skulle kunna delta i samtalet som ett sätt att effektivisera samordningen och parallella insatser.

Resultat

Totalt har Helhetslyftet - gröna näringar i Billströmska folkhögskolas regi pågått i sex terminer, från augusti 2022 till och med maj 2025. Denna tid har delats upp i två omgångar av klasser. De två klasserna har rent språknivåmässigt och utbildningsmässigt skilts sig tydligt åt. Första klassen bestod av tidigare SFI-elever som stagnerat på B-nivå och som saknade akademisk bakgrund, medan andra omgången vårterminen 2023 även bestod av helt nyanlända deltagare med lång akademisk bakgrund från Ukraina helt utan förkunskaper i svenska.

Kvantitativa resultat:

- En deltagare har under sin utbildning genomfört och klarat SFI-prov, nivå C.
- En deltagare som flyttade över till SFI under vårterminen 2025 kunde genomföra ett godkänt SFI-prov, nivå B, direkt efter överflytten.
- Under hela perioden har totalt fyra personer lämnat skolan under pågående utbildning på grund av anställning.
- En av dessa anställdes inom formen Västragötalandsregionens introduktion i arbetslivet (VIA) som lokalvårdare på Billströmska folkhögskolan.
- En person fick anställning direkt efter skolavslutning som VIA-anställt köksbiträde på Billströmska folkhögskolan.
- Fyra deltagare har under utbildningen påbörjat språkpraktik som mynnat ut i timvikariat; två inom privatägd lokalvård, en inom

- kommunal äldreomsorg och en som kommunalt köksbiträde inom äldreomsorgen.
- Sju deltagare har gått vidare till fortsatta SFI-studier.

Kvalitativa resultat:

- Förståelsen för det svenska samhällssystemet har växt vilket har märkts exempelvis genom hur deltagares trygghet ökat i att använda kollektivtrafiken, att hitta och fråga efter varor i livsmedelsbutiken – tidigare har flera deltagare åkt in till Göteborg för att handla i affärer där de kunnat hitta butiksbiträden som talat deras modersmål, kommunbibliotekets resurser för läsare med annat språk har blivit tydligare. Reflektioner kring matens betydelse när det gäller näringsinnehåll och regelbundenhet under dagen, även kopplat till föräldraskap, har varit levande och återkommande. Som en följd av BIP-samtal och ämnet Hälsa har deltagare, som en parallell insats, fått hjälp att behandla sitt psykiska mående och fått kunskaper om vardagsmotion och ergonomins betydelse.
- Språkligt har deltagarnas förmåga att muntligt använda det svenska språket tydligt stärkts. Både förmågan att förstå tilltal och att själva uttrycka sig har förbättrats i och med att deltagarna under hela skoldagarna integrerat praktiskt arbete med aktiv språkutbildning. Användningen av specifika vardagsord i trädgård eller kök har helt naturligt återkommande repeterats i samtal kring det pågående arbetet. Fokus på det muntliga har varit viktigt, men även läsning har fått bli en viktig del av undervisningen. Egen produktion i skrift har haft ett mindre fokus.
- I kursen Hälsa har samtal och föreläsningar inriktats till att öka kunskapen om hälsolitteracitet och att underlätta förståelsen av hur man söker rätt vård. Kursen har gett grundkunskaper i att sköta den personliga hälsan, både psykiskt och fysiskt, utifrån deltagarnas uttryckta behov och erfarenheter. Ett exempel är hur kommunens Ungdomsmottagnings besök på skolan ledde till frågor och möten med barnmorskor som gav ökad kunskap om kvinnohälsa genom att insikter och kunskap rörande kvinnohälsa och frågor kring klimakteriet fick sina svar. Ett annat exempel är hur klassen vid flera tillfällen gästades av skolans undersköterskeutbildning. Vid dessa lektioner med blodtrycks- och blodsockertagningar har deltagarna fått insikter om vikten av regelbundet matintag och

motion för att få en god vardagshälsa och orka med en arbetsdag eller en skoldag.

- För att nå målet om förståelse för och närmande av det svenska samhället och dess arbetsmarknad, har språkinläringen integrerats med läsning av nyheter och möten med inbjudna gäster från olika yrkesgrupper och samhällsfunktioner. Studiebesök har varit en annan viktig del i detta. Jobbcoacher från kommunen har funnits med och genom samverkan med oss kunnat lotsa några deltagare ut i lämplig språkpraktik eller annan form av stöd för att underlätta närmandet till arbete.
- Organisationen kring Helhetslyftet på Billströmska folkhögskolan har delvis förändrats under de tre åren. Några nyckelpersoner har försvunnit. Inledningsvis hade projektet tillgång till en av kommunens jobbcoacher och integrationsstödjare samt en socialsekreterare som båda i sina tjänster hade tid förlagd på skolan för avstämning med deltagare och projektsamordnaren. Kommunikationen ledde till smidig samplanering och effektiv mötesanvändning samt minskad oro för deltagarna och effektiv coachning i att självständigt klara av exempelvis ansökningar om bistånd och vårdkontakter, eller med barns skola. När organisationen såg ut på detta sätt var samtliga i klassen biståndstagare och inskrivna på kommunens AME, men detta förändrades vid andra kursomgången vårterminen 2024 då flyktingar från Ukraina blev en del av klassen.
- Vid kursstarten vårterminen 2024 hade vi initialt färre deltagare som varit inskrivna på AME och därmed färre med tillgång till kommunens jobbcoachning. Deltagare med jobbcoach tillhörde olika coacher, medan de som startade hösten 2022 alla hade samma coach. Detta har lett till fler kontaktpersoner och en spretigare samverkan. Utöver jobbcoacher har samordnaren, rörande enskilda deltagare, även varit i regelbunden kontakt med kommunens boendestödjare och integrationsstödjare. Utan kommunens uppsökande verksamhet för deltagarna har hjälpbehovet med exempelvis läkar- och skolkontakter delvis hamnat på lärarna som befunnit sig mitt i deltagarens vardag. Deltagarnas brist på läsförmåga har begränsat egenmakten. Metoden har varit att läraren suttit bredvid som ett levande läs-stöd och väglett deltagaren i läsprocessen för att ta kontakt med den myndighet som behövts.

- I klassen som började hösten 2022 har en av deltagarna tillhört en grannkommun där det inte sedan tidigare har funnits en upparbetad kontakt med oss. Tre av deltagarna har skrivits in i Helhetslyftet genom samverkan mellan kommun och Arbetsförmedling efter det att Helhetslyftet skrivits in som en insats i den lokala överenskommelsen. Deltagarna som kommit från Ukraina har hänvisats till Helhetslyftet från Integrationsenheten, men inte haft rätt till jobbcoach.
- Arbetet med att hitta praktikplatser har delvis fungerat sämre för de som startade vårterminen 2024 som en följd av förändrad organisation. Flyktingarna från Ukraina har saknat rätten till jobbcoachning från kommunen. Detta har inneburit att skolan själv vid önskemål från deltagaren tagit kontakter och organiserat språkpraktik och stöttat vid jobsökande.
- Utöver kontakter på lokal nivå har klassen mött Support Group Network vid ett flertal tillfällen, både på Billströmska och inne i Göteborg. Vid dessa tillfällen har SGN:s kontaktytor med människor som etablerat sig på arbetsmarknaden varit särskilt givande och deras berättelser om sin resa till arbete varit extra värdefulla.
- Billströmska folkhögskolan har för tre deltagare öppnat upp för språkpraktik i lokalvård och kök parallellt med studierna. För två av dessa har praktiken övergått i en VIA-anställning. Personen inom lokalvård anställs tills vidare på en vakans från den 1 juli 2025. En tredje person har vid utbildningens slut juni 2025 fått förlängd språkpraktik på skolan under sommaren, där förhoppningen är att det ska övergå i en VIA-anställning.
- Förmågan att uttrycka sig på och förstå talad och skriven svenska har generellt varit mycket begränsad. Hos deltagarna i omgång två hade skillnader i skolbakgrund en stor betydelse för arbetet med språkutvecklingen. Gruppen bestod nivåmässigt av illitterata analfabeter upp till akademiker, där några hade med sig erfarenheter av stagnation i SFI, andra var helt nya i det svenska språket. För att öka möjligheten till inlärnin g nivådelades klassen efter en tid vilket innebar en omfördelning av lärarresurser.
- Planeringen av undervisningen byggde vid projektstarten hösten 2022 på läsning av texter i läroböcker, eget dagboksskrivande, faktafilmer om Sverige och längre muntliga genomgångar samt användning av dator. Ganska snabbt förstod undervisande lärare, delvis tack vara de individuella uppstartssamtalen, att

undervisningen behövde läggas på en annan nivå – vi behövde mötas i ögonhöjd. Behovet av tolk vid uppstartssamtal och BIP/SKAPA drev på en snabb metodutveckling med bildstöd och begränsat med text direkt kopplat till muntligt språk i praktisk handling. Mycket material skapades av oss själva utifrån behov och med hjälp av regelbunden bildokumentation.

- Trädgårdskursen och övriga praktiska yrkesförberedande inslag följde ett årshjul utifrån årstidernas växlingar. Vi arbetade fram en rytm där skörd inledde höstterminen och följdes av arbete med förädling av produkter i eget kök, livsmedelshygien och matlagning. Vårterminen inleddes med beskärningskurs och uppdragning av plantor i skolans växthus. Metodmässigt användes ett språkintegrerat förhållningssätt där yrkesläraren skuggades av läraren i svenska.
- Efter varje lov uppmärksammade lärarna hur svenskan försämrats. För att minska tappet under sommaren skapades en veckas intensiv sommarkurs där kommunikation och förvärvade odlingskunskaper blev de bärande delarna.

Sommarkursen 2023 följdes upp med en sommarpraktik där deltagarna arbetade självständigt i skolans odlingar och växthus. Varje morgon startade med besök av en av kommunens jobbcoacher. På grund av kommunens organisationsförändring och färre antal deltagare förändrades upplägget sommaren 2024.

Hög lärartäthet var en förutsättning för att kunna genomföra det arbete som vi ville utföra och i relation till budget så behövde vi öka den egna insatsen under hösten 2024 för att möta de behov som vi såg då.

Beskæftigelses Indikator Projektet - BIP

Redan sedan planeringsstadiet var BIP-metoden med som en ledstjärna i hur vi rent praktiskt valde att lägga upp kurser och lektioner. Vi började arbeta med SKAPA-verktyget i och med uppstartssamtalen vid terminsstarten 2022.

I vår organisation är det framför allt de båda klassföreståndarna som arbetat med BIP. Upplevelsen är att mycket i folkhögskolans idé och kärna stämmer eller är synonymt med BIP som

förhållningssätt: att möta deltagarna i ögonhöjd, ha tilltro till dem och stötta deras utveckling till att bli aktiva demokratiska samhällsmedborgare.

BIP-samtalen har gett vid handen att de allra flesta deltagare gör framsteg som också gör att de kommer närmare den reguljära arbetsmarknaden och även gör framsteg i sin integration i samhället. Den allra största framgången med BIP-samtalen har varit att deltagarna kunnat spegla sig själva i samtalet. I samtalen har deltagarna getts tid att tycka och tänka kring undervisningen och att komma med egna idéer och initiativ.

Den egna reflektionen har gett insikter i den situation deltagarna befunnit sig i, och följts av ett resonemang kring hur de skulle kunna ta sig vidare mot sina drömmar och mål, ett givande ofta timmeslångt samtal kring förändring. Insikter om hinder kunde öppna upp för nya alternativa resonemang och delmål, eller synliggöra behov av en parallell insats, exempelvis stöd via kommunens jobbcoach, socialen, sjukvården eller Röda Korsets traumaenhet. Vi tycker att vi som lärare och samtalsledare har utvecklats genom att använda oss av BIP. Även deltagarna uppfattar vi har utvecklats mellan de återkommande samtalen och visat ökade insikter och en mer realistisk självbild i självskattningen. Samtalen har lett oss framåt i olika processer.

En utmaning har varit de ukrainska flyktingarna som i realiteten inte haft motivation vare sig till att bli svenska medborgare eller för att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. BIP-samtalen har åskådliggjort hur tanken på att bli kvar en längre tid i Sverige förändrats för denna deltagargrupp.

Samtalen och resonemanget har hjälpt deltagarna att hitta sitt sammanhang i Helhetslyftet där hälsa och vardagsrutiner fått ett större fokus än att närma sig ett arbete. De återkommande samtalen har även tydliggjort vilka premisser som de faktiskt befunnit sig i. Insikter har mognat. Några av de ukrainska deltagarna har alltmer aktivt under projekttiden närmat sig till det svenska samhället i en önskan om att fortsatt få utveckla sitt språk med syfte att kunna komma ut i arbete här. För några andra har det varit svårare att hitta motivation i att studera som vuxna i ett land de inte ämnat att stanna i.

SKAPA – Skattning Av Progression mot Arbete

Vi har under hela projektperioden arbetat med SKAPA-verktyget, som samtalsunderlag och för självskattning av deltagaren. Detta har vi gjort var tredje månad. SKAPA-samtalen har varit oerhört värdefulla för att fånga

upp deltagarnas tankar och behov och för att få i gång ett konstruktivt förändringsprat. Initialt upplevde vi att SKAPA-verktyget var alldeles för svårt och abstrakt för våra deltagare. En grundläggande förutsättning för oss för att SKAPA-verktyget skulle kunna användas som verktyg har därför varit att samtalen skett med tolk. En annan viktig förutsättning för vår del har varit att båda klassföreståndarna har deltagit under samtalen, en som samtalsledare och en som aktivt lyssnande sekreterare. Vem som har tagit vilken av rollerna har alternerat.

Samverkan

Helhetslyftet - gröna näringar på Billströmska folkhögskolan har haft nära samarbete med kommunens socialtjänst och AME för de deltagare som har behövt flera insatser samtidigt, exempelvis stöd eller behandling från vården, traumabehandling, boendestöd, föräldrastöd eller språkpraktik. Vid samverkan har det yttersta ansvaret legat hos samordnaren.

Under projekttiden har vi även öppnat upp för samverkan och samarbete med lokala föreningar och Svenska kyrkan Tjörn. Samverkan har skett med olika syften. Ett syfte har varit att få en arbetsplatsförlagd praktik vid momentet parkmiljö och naturvård i trädgårdskursen, ett annat har varit att låta deltagarna få möta och bli en del av det lokala föreningslivet och kulturen. En samverkan med fortsatt varaktighet även efter kursavslutning har varit den med en lokal pensionärsförenings språkcafé. Tack vare projektets samverkan med Support Group Network har Billströmska folkhögskolan även fått kontakt med möjliga utbildningar och arbetstillfällen utanför Tjörn.

Ett genomgående mål under hela projekttiden har varit att nå utanför kommunala verksamheter för språkpraktik och arbetsförberedande erfarenheter. Studiebesök på privatägda företag och inbjudna företagargäster har varit en del i detta, men har tyvärr genererat mycket få praktikplatser. Däremot har mötena inneburit viktiga lärtillfällen och större förståelse för den lokala arbetsmarknaden. Våra kontakter med handläggare på Arbetsförmedlingen har varit få, och framför allt handlat om att deltagarna ska få rätten att studera på Billströmska som en del av den lokala överenskommelsen. Ytterligare kontakter med AF har varit vid de tillfällen då deltagare har fått erbjudande om anställning. För oss har det varit uppenbart att deltagarna saknat det stöd de skulle ha behövt från AF och därför vänt sig till sina lärare.

Samarbetet med Västra Götalandsregionens VIA-program har varit avgörande för att kunna erbjuda anställningar i skolans verksamheter. VIA-

samordnaren har varit flexibel och stöttande för såväl deltagare som skolan och det är ett samarbete som kommer att fortsätta.

Likaså finns det goda förutsättningar för att samverka med Tjörns kommun och dess verksamheter fortsätter, då det finns etablerade kontaktvägar mellan verksamheterna.

Berättelser från deltagare

Deltagare A, under första BIP-samtalet/introduktionssamtalet:

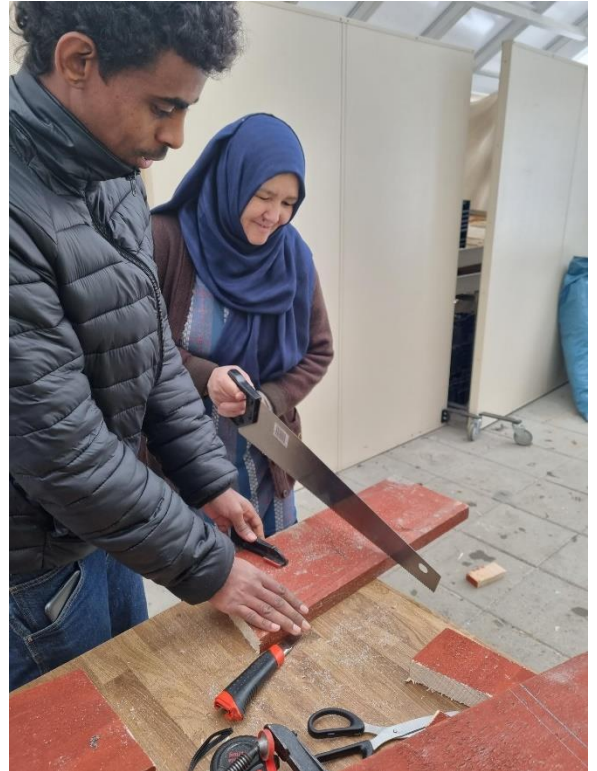
“Om fem år är mitt mål att arbeta i ett kök. Jag fick veta att man måste ha utbildning för det, så nu vet jag inte om jag kommer nå mitt mål. Jag är analfabet så det är svårt för mig.”

Citat från samma deltagare A under det avslutande samtalet efter tre terminer i Helhetslyftet, inklusive praktiktid i skolans kök:

“Det finns möjligheter för mig att nå ett jobb, särskilt när jag nu gör praktik i skolans kök. [---] I början vet man inte hur man ska göra, men om någon visar mig en gång, sen kan jag göra det själv.”

“Jag har varit hos läkaren och fått värktabletter nu. Jag tar dem och sen går jag till praktiken.”

“För två veckor sedan frågade mina kollegor om jag har arbetat förut. Jag svarade nej. De sa att jag jobbar så bra! Att jag är varm i kläderna.”

Citat från deltagare B under tredje terminens mitterminssamtal:

“Jag trivs på Billströmska. Det är jätteviktigt för mig att få lära mig språket, därför deltar jag i alla aktiviteter som finns på skolan.”

Samma deltagares reflektion under avslutningssamtalet och efter att ha blivit erbjuden jobb på heltid på det äldreboende han genomfört sin språkpraktik:

“Jag jobbar 100% nu på timme. Innan jag började på Billströmska hade jag kontakt med AF: Jag gjorde praktik på Tjörns kommun länge. Sen började jag på skolan här och hittade ett jobb på ett hotell och nu har jag fått ett riktigt jobb. Äntligen!”

”Språket är det viktigaste. Jag klarar mig på jobbet, men ... De första gångerna på språkpraktiken var det svårt att veta vad jag skulle göra. Personalen och de boende är snälla.”

”Jag har jobb nu. Min svenska är inte 100% men jag är tacksam över att få jobba.”

”Praktiken som skolan först hjälpte mig med hjälpte mig att komma rätt.”

”Nu hinner jag inte träffa kompisar. På skolan fick jag kompisar. Massor! Ibland hälsar mina gamla kompisar på mig när vi ses på ICA.”

Citat från deltagare C, under sitt första mitterminssamtal:

”Om fem år kanske jag inte lever. Om jag har ork och kan vill jag jobba. Jag vill gärna jobba med odling och trädgård.”

”Efter SFI skulle jag skickas till en skola i Göteborg för synskadade. I stället blev jag hemma i två år. Det känns som två bortkastade år. Jag hade varit bättre på svenska än jag är nu.”

”Hur man mår i kroppen är svårt för någon annan att förstå. Jag har försörjt mig själv och min familj i hela mitt liv. Hade jag haft ork hade jag jobbat. [--] Jag är för gammal för att lära mig ett nytt yrke.”

Citat från samtal vid andra terminens start, deltagare C:

”Jag har ett önskemål: att vi pratar ännu mer. Det är så vi lär oss allra mest. Det som står i boken är inte samma som att öva på att prata. Jag känner många i klassen från åren jag gick på SFI. De förstod ingenting, först nu förstår de för vi pratar mycket med varandra på svenska.”

Erfarenheter och implementering

För folkhögskolans del finns det nu en möjlighet att implementera BIP-förhållningssätt för kommande reguljära deltagare med liknande förutsättningar som projektdeltagarna. Skolan finns tillgänglig som möjlig uppdragstagare för kommunerna i närområdet, vi kan använda modellen och metoder på andra målgrupper med liknande behov (inte specifikt tredjelandsmedborgare) och/eller synliggöra resultaten och arbetsmodellen för projektet. Redan nu har Stenungsunds ESF-projekt *Odlå Svenska* tagit intryck och besökt oss för utbyte. Även i AME-verksamhet finns nu möjlighet att implementera arbetssätt med BIP/SKAPA och praktisk svenskundervisning, exempelvis förstärkning med bildstöd.

Samtidigt blir det tydligt att ekonomin spelar stor roll för att kunna hålla en hög personaltäthet och att det gör skillnad för resultatet. Utan projektmedlen och skolans egna prioriteringar hade det inte varit möjligt.

Projektet har gjort det tydligt för oss att vårt arbetssätt, metoder, förhållningssätt och rutiner har gynnat tredjelandsmedborgare som fastnat i ordinarie SFI-studier och där avstannat i sin progression. Här har de fått stärka sitt självförtroende språkligt och nu förstått nyttan av att få delta i språkpraktik; att praktik inte nödvändigtvis är en rak väg till anställning, men ett närmande till yrkesspråk genom att utveckla sin muntliga kommunikation och ökat ordförråd. Arbetet med att synliggöra deltagarens kompetenser och få sätta ord på kunskaper, färdigheter och styrkor, både gamla och nyförvärvade, har förändrat deltagarens självbild på ett positivt sätt. Fokus har fått ligga på kommunikation, muntlig och läst. Skriftlig egenproduktion har fått mindre tid jämfört med ordinarie SFI-studier.

Vi har under projekttiden testat oss fram och ganska snabbt ändrat mindre lyckade metoder eller undervisningsformer. Ett tidigt exempel är hur vi redan under startveckorna för första gruppen insåg att SKAPA-verktyget kräver tolkstöd. Några inledande introduktionssamtal utan tolk gav oss insikten att samtalstiden med deltagaren faktiskt var totalt bortkastad. Beslutet ledde till att vi därefter endast utförde SKAPA-samtal med hjälp av tolk. De gånger platstolk varit med i rummet har varit de mest effektiva, och gett mest reflektion från deltagaren.

För båda grupperna har hälsoproblem och regelbundna kontakter med sjukvården varit en del av skolvardagen. Detta har av naturliga skäl varit ett problem för undervisningen. Dels missar deltagaren genomgångar, dels har smärta hindrat deltagande i vissa praktiska moment i trädgården. BIP-

samtalen gav snabbt insikt om enskilda deltagares syn- och hörselnedsättningar och deras avsaknad av fungerande egna hjälpmedel. Genom deltagandet i Helhetslyftet har de fått hjälpmedel att använda i klassrummet samt fått stöd att söka sig till Arbetsförmedlingens avdelning för extrastöd, där de fått en funktionskodning för ett anpassat arbete i framtiden.

I kursen Hälsa har samtalen handlat om bland annat stress och smärthantering. Matens betydelse och sömn har varit andra ingångar. Under samtalen har deltagarna spontant kunnat lyfta sina egna rädslor och upplevda hinder för att arbeta i framtiden. Undervisningen har delvis handlat om att bekräfta svårigheter men ändå avdramatisera och visa upp olika vägar till exempelvis mindre stress eller smärta. Rutinerna att komma till skolan varje morgon och den fysiska aktiviteten under skoldagen i trädgården har lett till bättre sömn och ett uttalat ökat välbefinnande. Flera deltagare har berättat att skolan gjort att de känt sig mindre ledsna och mindre oroliga. Många har erfarenheter av att sitta sysslösa och ensamma hemma, och vi har märkt att det framför allt är just dessa individer som har burit på de största hälsoproblemen. Men trösklarna till arbetsmarknaden och arbetsmarknadsinsatser har också ofta varit ett tydligt problem – individerna har utöver att anses som för språksvaga även ansetts som för sjukliga och utifrån fått den självbilden bekräftad. Helhetslyftet har delvis kunnat ändra på den självbilden.

Från start var från lärarnas sida ökad digitalisering ett viktigt mål utifrån både hälsolitteracitet och att närma sig det svenska informationssamhället. Inledningsvis fick alla i klassen låna en PC av skolan och fick Datorkunskap på schemat under en lektion per vecka. Efter några veckor med olika försök till metodutveckling och lärarytelse i klassrummet valde vi att byta inriktning. Ämnet Datorkunskap togs bort och vi började introducera praktisk mobilkunskap i ämnet Praktisk svenska. Våra insikter från denna förändring är att detta fungerade mycket bättre, eftersom mobiltelefonen är en naturlig del av deltagarnas vardag som mottagare av digitala brevlådor, föräldrarollens krav på kontakt med skola, sjukvårdsupplysning och kollektivtrafiken. Samtidigt är behovet av appar med förenklad information och verktyg oändligt för den som har så begränsad läsförmåga och ordförråd som många av våra deltagare har haft.

Sammanfattningsvis har erfarenheterna från de tre åren Billströmska folkhögskolan deltagit i projektet Helhetslyftet gett öppnade ögon inför hur mycket olika språknivåer och skolbakgrund påverkar det praktiska arbetet i klassrummet. Mål som sattes upp i den inledande fasen har hela tiden fått revideras för att bli mer rimliga. Vi har också fått vara med om hur möten

mellan människor med helt olika bakgrund skapat samtal som verkligen gett nya insikter och hopp. Folkhögskolans demokratiska grund med klassråd har varit en viktig grund till samtal, momenten med möten i praktiskt arbete i kök och trädgård en annan källa till spontana samtal.

Erfarenheter av hur slutet och svårtillgängligt en del av samhället är för människor med starkt begränsad läskunnighet (oavsett om det är på svenska eller på sitt eget modersmål) är en insikt vi tar med oss. Vi har sett hur höga trösklarna är för individen i att få hjälp från olika instanser, till exempel Arbetsförmedlingen och 1177, men också hur hjälp ges genom skriftlig information på en språknivå som individen är oförmögen att ta till sig själv. Vi har även några gånger fått se positiva exempel, som när en förfrågan om tolkbehov erbjudits direkt i kontakt med myndigheter eller liknande. Lokalsamhällets öppenhet för att ta emot klassen på studiebesök och för samtal har varit viktigt för deltagarna och våra förfrågningar har alltid fått en positiv respons.